ZDENKA JUŠIĆ SEUNIK

SAN MALE BUBICE

VEDRA KNJIGA

SVEZAK 8

HRVATSKI IZDAVALAČKI BIBLIOGRAFSKI ZAVOD

ZDENKA JUŠIĆ SEUNIK

SAN MALE BUBICE

I DRUGE PRIČE

Crteže risao Vladimir Filakovac
Omot izradio Vladimir Žedrinski

ZAGREB 1943

Tiskara »Frankopan« (S. Crnić) Zagreb

SAN MALE BUBICE

Sipi snieg. Predbožićna večer, sasvim biela i mirisna. Večer, kad se mali Božji dječak sprema na sviet, a ljudi, razumije se, oni dobri, uređuju svoje domove i otvaraju srdca, da dostojno dočekaju nebeskogа gosta.

Mirica, nazvana onako od radosti i milja Bubicom, spremila je već davno prije dugu naručbu svojih želja, koju ona upućuje Božiću.

Kad dolazi na zemlju Božje diete, ono donosi sa sobom darove, pa zato, jer Bubica to zna, a sjeća se, da je tako bilo i prošlog i predprošlog Božića, poželjela je, eto, svega i svašta. U prvom redu bracu, s kojim će se igrati, da joj ne bude dosadno samoj, zatim željeznicu na motor, naravno s čitavim redom vagončića i s tračnicama, pa onda i lutke, saonice, sklizaljke i još mnogo, mnogo ostaloga.

Smislila je dakle Bubica, što bi htjela, pa sve se brine, s vremena na vrieme, nije li možda nešto zaboravila. Zima je napolju, ali na otčevu krilu je

ugodno i toplo, te se Bubica smieši i nabraja na prstiće: ovo bi bilo prvo, a zatim drugo . . .

Djevojčica ne pita, ne će li Božiću biti pretežak takav teret njenih želja, i njene tamne očice kriese se takvim sjajem, kao da već gore u njima svjećice sa božićnog bora.

— Bracu si već dobila, — upozorava je otac. — Taj dječačić je doduše još sasvim malen, i Bubica je razočarana, što je takav pospanac, a ne smije ga ni natezati, jer odmah viče, no otac je tješi, da je to samo sada, a kasnije on će narasti i bit će njezin vjerni drug u igri.

— Dobro, — dopušta Bubica, — novoga bracu precrtajmo zasada, no —, ona je skupila obrvice i podigla nosić, — što je s ostalim željama? Oho, preostalo ih je još dosta!

— Vidiš li, — objašnjava otac svojoj Bubici, — kad se rađa Božji sinak, onda je to za sve nas ljude, i mi, primajući taj dar s neba, moramo i sami darivati jedni drugima, što možemo da dajemo, i što bi drugima bilo dobro i na veselje . . .

Bubica se počinje mrštiti: taj uvod kao da ne sluti baš na dobro, i moglo bi biti . . .

— Ti nisi sama, — nastavlja otac, — pa Božić treba misliti i na našega bracu, da li i njemu što treba; košuljice, koje on ima, već su mu prekratke, a

nema ni kapica ni toplih papučica i zebao bi, kad bismo ga izveli napolje . . .

. . . Ti hoćeš željeznicu i sklizaljke, slikovnice i lutke, — govori dalje otac, — a sjećaš li se Julkice od svoga strike? Njen tata nije više na zemlji, pa zar da zaboravi mali Isus na nju i da tebi donese dvie lutke, a njoj niti jednu?

. . . A tvoja bakica, kod koje smo bili ljeti, imala je kravicu, koja ju je hranila mliekom. Kravica je uginula, pa baka sada sigurno moli Isusa, da joj u praznu štalicu dovede novu Šarku . . .

Bubici sviće: radi se po svoj prilici o tom, da ona polako briše iz svojih želja sve jednu za drugom — bit će da je to otčeva namjera, da je već sada pripravi, kako pod borićem ne će naći, što je zamislila, i što bi njoj bilo drago.

Sumnja je zagrebla srdašce Bubice i počinjala trnuti svjetlašca — božićne svjećice u njenim očicama.

— Uvečer pred Badnjakom —, priča joj otac, — mali Isus obilazi oko kuća, gdje ga čekaju, pa i on zastane i sluša.

Mnogi ga ne vide ili ga ne prepoznaju pa prođu kraj njega, ali dobri osjećaju njegovu blizinu.

Mrak je, napao je snieg, a On obilazi, jer bi htio svakoga obdariti radošću, i težko bi mu bilo, da se netko smije, a drugi da tuguje i plače.

Isus voli nas sve: njemu je draga i Julkica, koja više nema tate, kao što voli i tebe — on se smieši i braci u kolievci i hoće da utješi i našu bakicu na selu.

No Bubici je težko i postaje joj sve teže, što joj je jasnije, da bi morala pristati na nešto neočekivano za nju, i što ne bi bilo za nju ni ugodno ni liepo.

— Braci bi bila dosta i jedna košuljica, — pokušava se nagađati pa sve zirka na otca, što će on na to, ta otčevi i majke obično su zastupnici djetinjih želja pred Isusom, oni mu najbolje umiju sve kazati i objasniti.

— Takvom mališanu treba samo zvečka, — maše Bubica glavicom, — za drugo on i ne mari. A bakica bi možda bila zadovoljna i s teletom; ono će također rasti, postat će kravica i davat će mlieka...

— Kako si ti sebična, Bubice! — kori je otac, no djevojčica ne će više da ga čuje, već tvrdokorno brani to, što smatra svojim velikim pravom.

— Hoću, sve ono hoću!

Otima se otčevu draganju i poljubcima, sišla je s njegova krila, udara nožicama i grči šačice u prkosu.

— Hoću, hoću...

No zamalo njen glasić postade tiši, a san slomi njenu upornost, da mu se još otme i stade mekim prstima zatvarati njene oči.

— — — — — — — — — —

Duboka je noć. Napadao je snieg i prekrio krovove, ceste i ulice pa još praminja u gustim pahuljicama. Zavija vjetar, trese prozorima, te se odjednom zaleti nagao i podivljao do prozora sobe, u kojoj spava Bubica, i pozove:

— Bubice, otvori!

Djevojčica se ogleda oko sebe. Roditelji spavaju čvrstim snom, nitko ne čuje, kako udara srdce Bubice, i kako vjetar pred prozorom nestrpljivo čeka. Ali on ima povjeriti djevojčici nešto važno, i zato ona siđe s krevetića, prišulja se prozoru i prisluhne.

— Otvori vrata, — hukće vjetar svoj ledeni dah u Bubičino lišce.

— Pogledaj, tko je došao, tko stoji napolju!

Opet je tiho. U sobi se ništa ne maknu, pa začudo ni daske poda noćas ne škripe pod Bubičinim korakom, kao da joj i one pomažu čuvati tajnu. Djevojčica izlazi u hodnik, vuče se uz zid i tapka u mraku. Privukla je stolicu do vrata bdijući, da ni to ne bi izazvalo nikakav sumnjiv šušanj, uzpela se, da dohvati ključ, i oprezno ga okrenula u bravi. Znoj je orosio njeno čelo, no to je tek početak, pa otvorivši vrata od stana izšulja se odavde, napipa prvu stepenicu, preskoči drugu i treću i nađe se u veži.

O, Bubica je uztuknula u čudu: velika vrata kuće širom su otvorena, a pred njima stoji krasan dječak

modrih očiju i zlatne kose. Dječak, kojega je Bubica već vidjela na slici, koja visi nad njenim krevetom, samo što je još miliji i ljepši, nego što je onaj na slici, pa dok onaj na zidu samo šuti, ovaj poznaje Bubicu i sladko joj se smieši.

— Čuo sam, — veli krasni dječak, — sve sam čuo, što ti je večeras pripoviedao otac, i što si mu odgovarala — znam, što je on htio, da ti razumiješ, a što ti nisi htjela . . .

— To je Božje diete! — opazi Bubica i protrnu od straha, zabune i sreće, a mali Isus kimnu prijazno glavom, ali se i snuždi.

— Čula si, Bubice, — spominje Isus, — da u ovoj noći obilazim oko kuća, da gledam i slušam. Moj me Otac šalje, da razveselim velike i male. — On im šalje po meni, što su izmolili svojom molitvom i dobrotom . . .

. . . Ja sam brat svih, koji me zovu i vole, — osmjehuje se dječak, a njegov je osmieh zraka svjetlosti, što pada u tminu. — Htio bih, da ljudi razumiju, da su svi braća pred Otcem, pa da onaj, koji ima više, pokloni onome, koji nema, svojom rukom, u moje ime . . .

Hladna je noć. Bubica bosih nožica i samo u košuljici drhće od zime, a zubići joj cvokoću, ali bit će da jednako kao ona zebe i mali poslanik neba.

— Uđi sa mnom u kuću! — ohrabri se djevojčica, da ga pozove, no u tom času razabra, što prije nije vidjela u mraku.

Božji dječak drži u ruci zamotak za bracu, iz kojega vire košuljice i zvečka, a u drugoj mu ruci lutka, onakva, kakvu je Bubica željela, dok iza njega stoji kravica, velika i živa, podpuno slična Šarki, koju je baka imala, s isto takvom pjegom među očima.

— Ovu sam lutku namienio Julkici, — veli Isus, — ali ti si je večeras uprljala svojom suzom, pa ni zvečka više ne zvoni, ni kravica ne će da pođe dalje . . .

Bubičini obrazići gore, trebala bi progovoriti, ali ne može se lagati pred sjajnim pogledom djeteta, koje ponire u dušu svakoga do dna istine.

— Ne znaš li, — čuje ona Isusa, — kako me tište ti darovi, radi kojih netko nekome zavidi i daje ih preko srdca? Rodio sam se, da donesem ljubav, a ti, eto, voliš samo sebe i ne ćeš da se zadovoljiš manjim dielom, da dostigne i za druge . . .

Nasrnuo je vjetar zavijajući i mršteći se, kao da se i on ljuti, i sasuo je Bubici iglice sniega u oči i u kosu. Vjetar se zavukao pod njenu košuljicu i obuhvatio čitavo malo tielo ledenim prstima.

Božji je dječak uzdahnuo i okrenuo se, da pođe,

no Bubica se trže, potrča pred njega i ne dade mu proći.

— Ne ljuti se, o dragi Bogo, oprosti! — vapi Bubica i privinu uza se lutku, određenu za Julkicu, i vrati je Isusu, pogladi i zamotak za bracu i pruži ruke prema Šarki.

— Daj mnogo, mnogo mlieka bakici! — zamoli je, — i pozdravi je od mene.

Tad se Božanski dječak razvedri.

— Dobro si diete i sada si moja! — reče i zagrli je toplo.

— Jutro je, — opominje mama, nagnula se nad krevetom kćerkice i blago je budi. — Moja djevojčica se smijala, sanjala je nešto liepo, je li?

Polako otvara Bubica oči i ogledava se; treba tek da se sjeti, što se zbilo s njom, i gdje je sada.

— Badnjak je, — sjeća je mama, i njezin dugi poljubac nastavak je zagrljaja Božjega sina, kojega Bubica ne će zaboraviti kao ni sna te predbožićne noći.

DAR SLOBODE

Veljko je pogledao još jednom dar, koji je izabrao svojoj baki, i bio je miran i ponosan. O, starica će se zacielo obradovati, to više, što ona tako nešto sigurno ne očekuje. Ako joj Krešo poklanja crtež, koji je sâm pomno izradio, i koji će, po njegovu, resiti bakin stan, pa ako je Ivanka, njihova sestrica, izplela ogrtač od vune, koji će čuvati baku od hladnijih dana, morao je i najmlađi unuk smisliti, čime će iznenaditi baku o njezinu imendanu. A to njegovo iznenađenje i njegova tajna bila je lepršava, cvrkutava radost: ptičica, koju je uhvatio i zatvorio u kletci.

Žuri se Veljko, da dostigne braću, koja su pošla prije ne čekajući na nj — nosi on svoje malo, živo blago i radoznao je, što će mu kazati baka. Naravno, mogao je i on ponieti nešto drugo, ali se sjetio, da kod bake ne žagore djeca, pa jedino duboki glas staroga sata prekida tišinu u njezinu stanu. Baka je ponajčešće sama, to je po svoj prilici tužno, a nestašni češljugar skakutat će po prečkama kretčice i govorit će baki svojom pjesmom. Samo jedno zabrinjuje ponešto Veljka, te ne može da odkrije tome razlog: ptičica, koja je tako sladko cvrkutala, prije nego što ju je uhvatio, sada više ne pjeva tako liepo. Veljko se pobrinuo, da joj ne manjka ni hrane ni vode. Krletka je prostrana i čista, pa se ipak stanovnik u njoj kostruši, uvlači glavicu u perje, kao da boluje neku bol, i sve je tiši.

— To će proći! — tješi se Veljko pa potrči, da skrati put do bakine kuće. Žuri se ulicama, da stigne što prije, susreće radoznale poglede, koji zapinju o kretci, koju nosi, pa kad zakrene u Tuškanac, zaboravio je već svoju brigu i nasmije se glasno i vedro.

Kaplje sunce kroz granje gustih krošnja, veru se puteljci kroz prolistalu šumu, a u njoj sve miriše prvim zelenilom i svježinom; sve živi i pjeva po granama, sve diše dahom dubokim i zdravim.

Izprepletoše se grane, kao da se grle, dižući se prema visini; breze šume svojim mekim dugim kosama, što se milujući spuštaju nad zemljom. Šušte trave, što se previjaju pod igrom lahora, koji jogunasto putuje šumom, a osušeno granje tajanstveno pucketa, kao da se provukla kroza nj vjeverica ili možda pravi pravcati zečić.

Veljko je napeo uši, okreće se, hvata svaki glas i šum, odkriva veseli, dragi sviet na zemlji, u kori sta-

bala, u pohodu mrava i u micanju puža, u lišću, što probija, i u cvrkutu ptica. A sunce kaplje kao sladki med, što slazi na njegove ruke i usne, i mali, brbljavi patuljci, tko bi znao gdje skriveni, kao da se smiju na njegov smieh, dižu sitne prstiće i daju mu znak.

— Bakin je imendan! — povjerava Veljko važan događaj svima oko sebe pa prisluhne opet: to zviždi kos, a ono tamo bit će marljiva žuna, i sve se to uzkomešalo u radosti, nemirno od proljeća i sunca — sve je živo i pjano od radosti života.

I njegov se češljugar oglasio, ali ne tako živahno kao njegovi drugovi, koje on ne vidi, ali ih čuje; i taj mali zarobljenik javlja se iz svog stana piskom, koji je više žalba nego pjesma.

Bože, zar ne osjeća to ptiče, kako je razkošan taj dan, a oni polaze u pohode baki — zar ne zna ptiče, kako ga je Veljko mučno hvatao verući se i u strahu, da mu ne izmakne i ne odlepрša?

— Pjevaj! — nuka ga Veljko i htio bi izmoliti glas toga nježnog grlašca, koji bi se sav razsuo baki na pozdrav — htio bi, da taj cvrkut u šumi ponese njegovu čestitku, kucaj njegova uzbuđenog srdca.

Što su bliže cilju, opet raste Veljkova briga.

Češljugar spušta glavicu i ne razumije, što bi od njega htio taj nesretni dječak, ili možda taj mali čovjek ne može shvatiti, što bi ptičica htjela od njega.

Možda je to sasvim lako i jednostavno i moglo bi se izpuniti. Možda taj cvrkut ptice čeka samo trenutak, da se pomieša s klicanjem svih ostalih pernatih stanovnika šume.

Veljko osjeća samo jedno sasvim jasno: šuma živi i buja pod modrim dlanom neba, svibanj je rubi suncem i bielim, prozračnim oblacima i otire joj rosne suze, što su ih plakale krošnje i trave još ove noći. Trče negdje zečići, i vjeverice skaču, negdje žuna udara kljunom o koru, u krtičnjacima je živo, mravi grade i kreću se, a mali ptići proviruju iz gniezda, samo se njegov češljugar stisnuo i šuti.

— — — — — — — — — —

O, Veljkov dar, o kojemu je mislio u tajnosti ne odkrivajući drugima, u čemu će biti! Draga, lepršava njegova radost, koja je imala izpuniti životom bakinu sobu!

Baka je brižno razmotala risariju Kreše i pohvalila njegov trud i uspjeh — ona se, ma da je toplo, zaogrnula rubcem, djelom ruku marljive male Ivanke, a snuždila se nad krletkom i češljugarom, Veljkovim darom.

— Gdje si ga našao, — upitala ga je držeći u ruci drhtavo, sitno tjelašce ptice, a Veljko je mucao,

kako se penjao sve do gniezda, i kako to nije bilo lako.

— Ubogo ptiče! — žalila je baka nježno dodirujući krilašca, što su se tresla od straha, a zatim je otvorila šaku.

— Pobjeći će! — uplašio se Veljko pojurivši, da uhvati češljugara, koji se izvio iz bakine ruke, ali ga ona zadrži.

— Pusti ga! — zapovjedi dječaku odlučno, iako blago. — Pobjeći će, naravno, ali to sam i htjela. Meni si ga poklonio, a ja ga poklanjam tamo, odakle je i došao — poklanjam ga šumi i slobodi...

I dok su suze oblile Veljkovo lice, baka nastavi:

— On je moj i sada, — reče, — samo još više i još punije, nego što bi bio, da sirotan uza me živi u krletci. On je naš dar od Boga, koji nam je dan, da nas veseli, ali naše ga ruke ne smiju vezati uza se, kao što ne mogu prigrabiti u našu škrinju ni oblak, ni zviezdu, ni pogled na livadu u cvietu...

... Ptica, to je, sinko, glasnik visina i lieta bez granica, njezine su šume i polja i daljine, pa zarobiš li je, oduzeo si svietu zrno zlata, koje ona nosi u svom kljunu...

... Zar bi ti možda pjevao, kad bi te okrutnici odvukli s krila tvoje majke, pa da znaš, kako te odieliše od svieta, u kojem si rastao, i gdje je tvoje mjesto?

... Mali češljugar je tugovao, a sada ćemo ga čuti, kad se vrati svome jatu; čut ćemo, kako pjeva slađe nego ikada; kad bude slobodan, on će opet pripadati nama, kad budemo prolazili šumom, da se susretnemo s njim i da mu mahnemo na pozdrav...

... Prazna je krletka, ali puni su lugovi tih malih srdaca, što kucaju za čovjeka, za zemlju i za sviet...

Osušile su se suze Veljkove tuge, a baka ga privuče k sebi:

— Prisluhni, čuješ li ih, reci?

— Čujem, — potvrdi Veljko, i bila je to istina. On sluša pjesmu, što dopire do njih iz šume, a kroz prozor nagiba se dan sa zlatnom krunom u kosi i ponavlja, što je rekao dječak: čujem ih, čujem!

KOD DJEDA NA SELU

Plot između voćnjaka didaka Marka i vrta strine Mande izpriečio se, makar i pognut starošću, pa djeca iz vrta zirkaju, što ono rade didakovi mali gosti. Ima već nekoliko dana, što su stigli ovamo ti strani mališani iz grada, unuci staroga Marka, pa nikako da se njima sasvim približe i da se s njima sprijatelje.

Pero, najstariji od male seoske čete, kojom on zapovieda, uzpeo se na ogradu, zajašio preko nje i maše nogama.

— Moramo obrati šljive, — veli on Zlatkecu i Božici, uhvati se rukom za granu stabla, koje je uzraslo uz plot, prebaci se prieko i spuzne u travu.

— A vi brstite šljive, je li?

Djeca iz grada doista tresu zrele plodove voćke, puni su im trbuščići, a ustašca zaliepljena sladkim šokom. Njihove nožice, dosada uviek stegnute cipelama, hrabro tapkaju bose, a igračke, koje su ponieli sa sobom, leže nemarno po strani.

— Sutra ćemo žeti! — veli Pero ponosno i pogledava nepovjerljivo male građane. — Znate li vi, kako se to radi? — upita ih naglo i visoko dignu nos. — Ali dakako, što vi umijete od našega posla?

— Znam ja sve! — ne dopušta Zlatkec u svom ponosu, da mu se ruga taj drzoviti derančić, a Božica potvrđuje jednako, zažarena nastojanjem, da podigne ugled svoj i bratov.

— Ustala sam još prije, nego što je izašlo sunce, — hvali se i ne da se smesti malo prezirnim smieškom stranoga dečka. — Nahranila sam živad, a Zlatkec se uzpeo na sjenik i donio siena Šarki i njenom teliću. Pomagala sam i babi okapati u bašti, pa didak veli, da smo dobri i vriedni . . .

— To on samo tako, — ne vjeruje Pero i odmahnu glavom. — Pih, velika li posla prevrnuti malo zemlju ili sasuti šaku zrnja kokošima! To znaju kod nas djeca, čim se rode . . .

Božica se zacrveni, Zlatkecu također sinuše oči ljutinom, a strani deran kao da sve to vidi i procjenjuje, zadirkiju ih i uživa.

— Dragi moj, — veli on s visoka, — ja sam kosio, dok sam bio tolicni, vidiš li, jedva da su me mogli vidjeti nad zemljom! I brao sam u vinogradu, pasao blago, žeo . . .

— Mogli su me još prekoračiti, a znao sam, i kako se sije, i kako se vežu snopovi; znao sam tovariti klasje i sieno, samo runiti kukuruz — to nisam nikad htio, to je posao za babe...

Pero je legao u travu na trbuh, zoblje šljive i baca koštice preko plota.

— Oni šmrkavci prieko, — pokaza nemarno rukom prema ogradi, — ne vjeruju čak ni to, da vi znate hodati bosi...

Ljeto se sagnulo nad voćnjakom, sunce grije, a na kraju šljivika stere se didakovo polje, i na njemu stoje zreli klasovi kao vojnici na straži.

Proleti ptica nizko, sasvim nizko, vidiš joj krila kako sjaju na suncu, u travi zuje bumbari, ali nađe se možda za kakvim busenom i gušter.

Otac Zlatkeca i Božice, sin ovoga sela, pričao je neki put djeci, kako je život ovdje drugačiji, nego što je kod njih u gradu — on nije zaboravio to vrieme, kad se penjao na svako stablo i trčkao ovuda kao sada taj Pero i njegovi drugovi, i htio je, da njegovi mališani upoznaju selo što prije.

Žetva, kazao je otac jednom prilikom, to je izprošeni blagoslov neba. Iz sitnog sjemena, ubačenog u grudi njive, izklija rod zalivan znojem i mukom čovjeka, a iz toga roda mrvi se svagdašnji kruh na našem stolu.

... Zore voćnjaci i vinogradi, pjevaju pudari, pjevaju težke krošnje i trsje, a livade prostiru svoje šarene, mirisne sagove, iz kojih izbija cvieće. Kasnije sievaju srpovi i kose u rukama seljaka, i padajú klasovi i trave, krasne zemljine kose...

... Didak Marko je divan, — pričao je otac, — davno se već osuo sjedinama, ali još koraca kao mladić, a život je njega poučio mnogo čemu, dok se baba malo pognula k zemlji, kao da joj se klanja, mnogo je djece ona rodila i odgojila, ruke su u nje izrađene i grube, ali srdce sama je ljubav i dobrota...

Upamtili su Zlatkec i Božica, kako je otac tvrdio, da su ljudi ovdje marljivi i dobri, ali — otac ne poznaje toga lukavca Peru, jer inače ne bi mogao reći i za nj, da je dobar...

O, kako bi mogao biti vriedan taj delija iz susjedstva, koji tobože sve umije i ruga se svemu, baš svemu onome, što je skup njihove najbolje volje, ali i velikoga truda!

— Nije to ništa, — odpuhuje taj dječak na sve, što oni urade, pomažući didaku i babi, a Zlatkec se kostruši i rado bi vidio, što je napokon »nešto« u očima Perinim, rado bi znao, čemu bi se i on zadivio, i što bi on priznao velikim i krasnim...

— Upreći ćemo Riđu u kola, — pripovieda nehajno Pero. — Što će to biti šala: Riđo je neobuzdan i divlji, ali ja sam već sjedio na njemu . . .

Tada se on naglo okrenu prema Zlatkecu, kao da se nečemu dosjetio, pa obješenjački i izazovno zaškilji na nj.

— Hoćeš li možda i ti uzjašiti? — dobaci mu na svoj prezirni način pa već skoči, da se popne preko plota, ne dočekavši odgovor, kad se Zlatkec, ne prenuvši ni okom, stade verati za njim.

— Čekaj! Idem s tobom. Jašit ću, dakako da hoću!

Božica se zaprepasti. Za ime Božje, pa što je to Zlatkecu puhnulo u glavu, i na kakvu se strahotu on sprema! On, koji je dosada sjedio samo na konju u vrtuljku, jer je taj bio drven, pa nije mogao s njega spasti . . .

Divlji Riđo i plašljivi Zlatkec! Užas, od kojeg je sestrici potamnjelo pred očima, jer je valjda i samo sunce u tom času probliedilo od straha.

— Didače, didače!

Božica je dotrčala k didaku i obujmivši ga oko koljena izpričala mu, što se zbilo, i što namjerava njezin nesmotreni bratac. Djevojčica priča kroz suze i strah, dok već u isto vrieme u dvorištu prieko Zlatkec leži na zemlji okrvavljena nosa i ogrebena ko-

ljena, a tek što se prišuljao k Riđi, tek što je samo pokušao, vrlo obzirno i umiljavajući se oko njega, da ga bar malo uhvati za grivu...

Da se bar uzpeo na nj, imao bi radi čega pasti. Da ga je Riđo ponio, pa makar samo korak, dva, ne bi to sada izgledalo ovako smiešno i jadno...

No i Pero se uplašio i uzvrtio oko Zlatkeca — zna on, da to nije više šala, a boji se i didaka Marka, koji se pojavio, kad on baš nikako nije poželio sresti se s njime.

Došao je didak, zabrinut i smrknut kao pred oluju, što će se prosuti na krivca — sagnuo se k Zlatkecu, koji se pokušavao pridići, ali i razvedrio se i odahnuo — eh, hvala Bogu, ta će ogrebotina na koljenu i nosu lako zacieliti, nije to nikakvo veće zlo...

— Sokole moj, — reče tada didak unuku, — ovaj put si dobro prošao, no drugi put ne prilazi još konju, nisi ti još dorastao za nj. A kad se zamomčiš, didak će tebi, dragi, odhraniti konjića, pa da bude tvoj.

Pero htjede umaći neopažen, no didakov ga strogi pogled zadrži na mjestu.

— Na zlo navoditi nije junačtvo, — okomi se didak na nj. — Umjesto da se samo hvališeš, što sve

već znaš, prihvati se barem nekog pametnog posla, koji je za tvoje ruke i glavu...

Sigurno, didaku se ne smije prigovoriti, pa kad on kori, bit će da ima pravo. Pero je zbunjen i šuti, a sunce, što se izvuklo iz oblaka, pogledalo je zabrinuto djecu pa sinulo malo zatim opet zadovoljno i sjajno.

IVEK I NJEGOV BUNDAŠ

— Kupite ciklame! Ciklame liepe!

Ivek obilazi stolove u gostionici, susreće neprijazne poglede konobara, kojima je on na smetnju, i hrabro se provlači dalje. U košarici, obješenoj preko Ivekove ruke, cvieće je izpunilo svu površinu; sitne mu se glavice plàve i mirišu. Kroz čitavu prostoriju prolazi taj dragi dah malih razcvjetanih života iz šume, plaho ulazi među ljude pa nježno kuca na njihova srdca. A Ivek, seljački momčić iz Šestina, neumorno obilazi, stručno slaže kitice cvieća, uzvikuje i nudi:

— Uzmite ciklame! Ciklame!

Dopješačio je on u grad u prvi suton, a još je isto tako dalek put, koji ga opet čeka na povratku. Njegove su bose noge ogrebene i prašne, znojna mu se košuljica priliepila uz tielo, otvorena oko vrata i na prsima potamnjelim od sunca, a nahereni šeširić, prevelik za njegovu glavu, spuznuo mu na zatiljak i zaklanja mu oči.

— Bundaš ovamo! Bundaš!

Kudrov, vjerni drug i pratilac Ivekov na njegovu putovanju iz sela u grad i natrag, strignuo je klopavim ušima i dobroćudno zažmirio. Tako, kao da mu veli, neka se ne brine za nj, jer je on, bundaš, već dosta velik i mudar, da se ne izgubi, makar kamo zašli.

— Bundaš, ovamo!

Ivekova se ruka prijateljski spustila na vlažnu pseću njušku.

— Stari, prodaja je danas bila slaba, tko zna, hoćemo li izprazniti košaricu, prije nego što se smrači.

I sve, što Iveka zabrinjuje, povjera psu, u čijim očima ima toliko tople privrženosti i dobrote, jer on razumije, da li je Ivek radostan ili tužan.

— Maćeha će nas psovati, bundašu, ako se budemo dugo zadržali...

Pas trči oko Iveka, tare svoju glavu o njegova koljena i povjerljivo maše repom. Danas je gonio Iveka čitavim putem na cesti, igrao se s njim i zaplitao mu se među noge obiestan, upravo pomahnitao od radosti zbog ovoga njihova zajedničkog putovanja. Bundaš je pratio dječaka i kroz šumu, u kojoj je on brao cvieće, pa sada njuši te strane ljude u gostio-

nici, kao da izpituje, može li im povjerovati i prići bliže.

— Ej ti, mali!

Ivek zastade. Neki gost iz jednog družtva upro je prstom na Ivekovo cvieće.

— Po što tvoje zelje?

Ivek se mršti, gost se smije, a bundaš se nakostrušio i reži.

— Svježe je cvieće! — upozorava Ivek gosta, koji se sagnuo nad košaricom, prekapa po složenim kiticama i nemarno ih gnječi.

— Evo ti novac, pa idi! — veli gost, ali dječak ga ne sluša, nego prestrašeno trgne košaricu iz njegovih ruku.

— Ne gnječite ih! — viknu na obranu tih dragih cvjetova, što se guše pod nemarnim prstima onoga čovjeka. — Ostavite ih! — ponovi još jače, ali kupac ga i čuje i ne čuje — on je platio cvieće pa misli, da ima pravo činiti, što mu se svidi.

— Idi! — otrese se taj loši čovjek na Iveka, ali on je zaprepašten, jer su kitice liepih ciklama izpremiešane u njegovoj košarici, pa što je još malo prije disalo svježim životom, sada izdiše polomljenih čaška.

— Moje cvieće!

A bundaš je osjetio, da je onaj čovjek učinio

neko zlo njegovu gospodaru, i nakostrušio se još više, zarežao još opasnije i skočio na tog čovjeka.

— U pomoć. — Ugrizt će me! — trgnuo se napadnuti, a udariše u viku i zapomaganje i ostali kod stola, te nasta zabuna, prevrnu se boca, zazvoniše čaše.

— U pomoć! — vikao je čovjek u golemu strahu i uzpeo se na stolicu, da se spase, a bundaš kao da je pobjesnio; zaletio se pod stol, uhvatio nogavicu gosta, drži je i ne pušta.

Dotrčao i konobar i mahnuo štapom, no bundaš se ne boji, pa tek onda, kad Ivek viknu na psa, on se smiri, izpusti plien i vrati se dječaku.

— Izdiri i da se više ne pojaviš ovdje! — ljuti se gostioničar, koji je također dotrčao, goni Iveka napolje i udari bundaša, te je pas zacvilio od bola i privio se uz svoga gospodara i druga.

* * *

Ljetna je večer. Zviezde, krupne, sjajne zviezde proviruju kroz zagasitu modrinu neba. Za leđima Iveka i bundaša ostao je grad razsvietljen tisućama svietala.

Koračaju Ivek i bundaš, u daljini se plàvi gora; negdje se javi ptiče kroz san i spominje se radostnog lieta danju, žabe veselo krekeću, a zrikavci se pomamiše pjesmom.

Negdje protrči kakva sjena kao pogureni lik čovjeka, no Ivek je navikao gledati u tamu.

— Ništa nam ne će noć, bundašu! — umiruje psa i gladi ga.

— Da li te još boli, stari?

Iz jednog vrta vjetar je donio miris cvieća, Ivek se sjeti svojih uvelih ciklama, uzdahnu i sjedne uz kraj puta, da se odmori.

— Ti si htio da se osvetiš! — pomiluje opet psa.

— Udariše te radi toga!

Bundaševe oči gledaju prijateljski Iveka, a on šuti. Nešto je mislio, neodređeno nešto, a kad bi znao pravo kazati svoju misao, valjda bi rekao:

— Bolji si ti, bundašu, od onih ljudi!

BAKICA I LJERKA

— Težko je staru čovjeku! — pomisli Ljerkica i pogleda baku. Sjedi ona kraj peći i grije se, ne ljuti se, što je već večer. Njena mala unuka buni se naprotiv: zimski dan je kratak, u podne je zapravo tek otvorio oči, tada sunce bliešti na sniegu oko kuće, ali kad je najljepše, i igra je sama radost, obzorje se zarumeni, onda potamni, i noć je već na pragu.

Djevojčica bi se igrala, no skoro će trebati u krevet — nikako se još nije naskakala i natrčala do volje, a mrak, stari protivnik dječje pustopašnosti i smieha, već je puhnuo u siva svietla dana.

— U kuću, djeco! — zapovjedio je taj crni silnik, koji ne će da se smiluje djetinjim molbama pa da makar malo zakasni. — U kuću! — ponovio je još glasnije, jer mu se učinilo, da ga djetinje uši ne čuše dobro. A Ljerkica, ma da je poslušala, tužna je radi toga. U sobi je tiesno, i nije to ni sjena onoga, što je vani, a baka sjedi, eto, u svom kutu, pa kao da ne vidi, kako je s Ljerkom.

— Težko je! — dahnu djevojčica svoju upornu misao, pope se na stolicu i naslonivši glavu na podignuta koljena gleda baku, koja se ipak ganula i primietila njezinu nazočnost.

— A što bi ti, Ljerkice? — upita je milo, i taj blagi glas naglo otopi zlovolju male. Eh, ne može ni biti, ako ćemo pravo, da se djevojčica ljuti na baku, što ona nije takva, kao što je ona — ne može to biti, da je baka kriva, što su joj zubi slabi, te ne može grizkati orahe, koje joj je mala doniela u svojoj pregačici na dar.

— Bako, kad bi ti znala! — uzdahnu ona, — kad bi ti znala, kakvo je sklizalište pred Ivičinom kućom! Ima ga i kod nas, ali nije onakvo; tamo se zaletiš pa se skližeš, kako je kuća duga, i još bi dalje, da nisu posuli piljevinom i pokvarili nam put.

— Svagdje nema djece, — osmjehuje se baka, — a stariji ljudi ne umiju se uviek sklizati. Oni bi mogli pasti i ozliediti se, a vi, nestašnici, ne mislite na to!

Pucketa drvo u peći, plamen poskakuje oko cjepanice, a Ljerka je razširila oči i upitala:

— Da li to boli, bako? Da li je to težko ne grizti orahe i ne sklizati se, kad je led tako divan?

Ljerkica je mala i htjela bi znati koješta, pa zato, kako se još nije privikla premišljati, smije li se baš sve reći, što se pomisli u takvoj glavici, ona nastavlja:

— Bako, žalosti li te jako, što si stara?

Crna krila mraka dodiruju prozor sobe. Sjevernjak hukti i cvili, a ura na zidu prede pređu sna, u koju će doskora oviti djevojčicu.

Baka je mudra i dobra. Zamislila se malo, a kad progovara, svaka je njena rieč kao med, koji željno srče duša djetinja.

— Da li me boli? Pa neki put bude mi žao, ali kasnije... Mislila sam nekad i ja, da je starost zapravo suvišna na svietu. Pa nesamo da sam tako mislila, nego sam se znala i naljutiti na slabost starih. To je bilo onda, kad sam još bila mala...

... Moja baka stanovala je u drugom mjestu, pa kad je došla k nama u pohode, nisam znala, kako da joj se približim. Baku je boljela noga i oslanjala se na štap, nije vidjela bez naočala i jednom je prosula juhu s tanjura po maminu čistom stolnjaku.

... Bila sam nepromišljeno diete i zgranula sam se na nju, kao da je bogzna što skrivila, gotovo sam izvukla batina radi toga, no baka nije dopustila mojim roditeljima, da me kazne.

— Drhće mi ruka, — rekla mi je tiho, gotovo kao da mi se htjela izpričati, a onda me privukla k sebi.

— Uspi mi ti juhu u tanjur! — zamolila me je. — Tvoja je ručica sigurnija.

Učinila sam to, ali sam osjetila, kako sam bila zla prema baki, i htjela sam to popraviti. Kad god bi odonda trebalo da joj što pomognem, priskočila sam odmah, bilo da uvedem konac u iglu ili da joj pružim štap, kad bi ustala, ili da je sama poduprem.

... Nisam joj se više rugala i stidjela sam se toga, no žao mi je bilo nje, jer još nisam vjerovala, da i njen život nama malima koristi.

A zatim jednoga dana:

Zaderala sam novu haljinicu igrajući se i nisam se usudila pred mamu. Plakala sam od straha i muke, no baka je našla lieka mojoj tuzi.

— Mama ne će ništa znati! — utješila me otirući mi suze i brižno je izkrpila moju haljinicu, te nitko ne bi mogao odkriti, gdje se dogodila nezgoda.

Drugi put bilo je opet neko drugo zlo: ili sam pala, onda je baka previjala ranu na mojem koljenu, ili sam se prejela voća, tada je baka kuhala čaj, da me prestane boljeti trbuh, uviek je ona znala i htjela pomoći, uviek je nečim odkrivala, kako je blizka mojem srdcu.

Tada, a ja sam već baku jako voljela, tada sam počela razabirati, da izkustvo i dobrota starih može popraviti mnoga zla, koja se malima dogode. Opazila sam, da starost zna toliko toga, te bi diete samo slušalo dan i noć, i kad bih se pobojala, da baka ne

će znati savjeta u kakvoj zgodi, ona bi se nasmijala sladko mojoj brizi.

Rekla mi je baka:

Čovjek raste i jednom postaje star, ali nije ni to najteže: djedovi i bake nisu zaboravili, što su vidjeli i čuli u životu dobro i liepo, ali i zlo, a oni imaju male unuke, kojima to mogu reći, jer je Bog tako odredio, da oni uče te male stvorove i da njima budu dobri...

Dok je čovjek malen, razabire neke stvari, čine mu se čudne, a da ne zna zašto. A zatim, kad ih je već davno zaboravio ili je mislio, da ih se više ne sjeća, onda se one opet javljaju, i čovjek ih tada razumije i tumači ih drugome. I onda zna, da je bila potrebna žalost i radost, ta kako bi se čovjek uistinu radovao liepome, kad ne bi izkusio, da postoji i zlo — kako bi znao cieniti sreću, da je nikada nije poželio u svome jadu!

U peći trne plamen. Ura se javila svojim muklim glasom.

— Ne skližem se više, — baka je pogladila glavicu Ljerke, — ali nisam zaboravila, kako je to bilo liepo. A ti imaš za igru svoje male drugove i drugarice, a kad se umoriš, ili je već kasno, pričaš mi o tome, pa i to vriedi i tebi i meni...

Ljerkica kimnu. — O, bako! — reče. — I ništa više. Ne umije ona objasniti, što bi htjela — ne zna, što joj je sada, ali mrak izvana više je ne plaši, već zirka na nju dobroćudnim okom, i na bakinu krilu je toplo.

— Volim te, — odkinu se napokon s djetinjih usta. — A budeš li htjela na led, ne boj se, ja ću te voditi, i zaželiš li ipak orah, ja ću ih za te natucati i doniet ću ih tebi . . .

Ljerkica šapnu još jednom: Bakice, ja te volim . . . San stade presti svoje tkanje.

GLAS ŠUME

Umoran od tumaranja Marko legne pod krošnju mladoga hrasta, da se odmori. Skupio je već dosta granja i suvaraka, koje će ponieti kući, kad se smrači, a dotle je dobro prosanjati koji sat u šumi, u njenoj hladovini i tišini. Vrući podnevni sati prolaze ovdje brzo, svako je drvo dobri znanac i prijateljski će ga čuvati od žege.

Legao je dakle Marko pod hrastić, savio ruke pod glavom i izpružio se na krevetu, koji mu mahovina dade. Mnogo se puta sagnuo skupljajući suvarke, ali nije to ništa, ne bude li ga lugar odkrio na povratku. Eh, koliko se vike saspe na Marka, kad ga lugar ipak primieti, kako se šulja kući s vrećom preko ramena!

Protjerao ga je već toliko puta, no Marko se ipak ponovo vratio, kad god bi mislio, da ga taj čovjek ne će zateći. A napokon, koliki su strani ljudi dolazili u ove njihove šume, po njihovu nalogu sjekli se hrastovi, krčilo se i haračilo po šumi. Koliko je drva

izvezeno odavde, pa nesamo iz šuma oko njihova sela, nego i drugdje, a tko se usudio potužiti radi toga, koga udariše po prstima, što to čini? Nešto suvaraka majci za vatru — to je grieh i zloća, a ono — zaključuje Marko — ono, kad je padalo golemo staro drveće, to nije nitko vidio, za to kao da nitko nije ni progovorio glasnije.

Ljuti se dječak, kad se toga sjeti, a zna, kako mu je i djed govorio, da to stranci upropašćuju njihovo blago — oni, koji nemaju za šumu nikakva srdca. I ležeći tako nauznak Marko pažljivo motri drvo nad sobom. Mlado je, no korienje mu je već duboko u zemlji — nije još drugo na svietu, ali kora mu je otvrdnula na suncu i na buri — trebalo bi čvrsto udarati sjekirom, da ga slomi. Pogledava Marko i premišljava: hoće li on to moći? ...

Spremio je sjekiru i pilu, zasnovao je još prije, kako će to izvesti.

Ušuljat će se u šumu za mraka prve zore, možda za kakva olujna jutra, kad zavijanje vjetra bude prekrivalo buku njegova rada, a sklonut će i drugove, koji isto tako mrze lugara, kao što ga i on mrzi, da mu pri tom pomognu.

U duhu gleda dječak, kako se, eto, izpunjava njegova zamisao — gleda on tako jasno, te upravo proživljuje to, što ima biti.

Drugovi čekaju, a on prilazi k drvu, pod mišicom mu naoštrena sjekira, pa vreba...

Podigao je glavu: još jedan izpitljiv pogled, kuda će zasjeći po prvi put, ali drvo kao da je u istom trenutku razumjelo, da bi to imao kucnuti odlučni čas za njegovu sudbinu.

Vidi Marko: zatreptale su grane dugim zelenim prstima, te čvoraste kao na molitvu dignute ruke, koje bi on morao sasjeći.

— Pa to si ti, dječače! — zašumio je hrastić. — To si ti, moj mali prijatelju!

Marko se smeo: hrastić se obradovao njegovu dolazku kao i svaki put, kad god bi on dolazio šumi u pohode, i pozvao ga, da se odmori pod njegovom krošnjom.

— Još je rano, — govori mu drvo, — ali zamalo će oblaci propustiti sunce, ja ću ga primiti na dlan i prosut ću ga i tebi. A budeš li žedan, rosa je još na meni od noći, i njome ću hladiti tvoje čelo.

Dječak sluša, dok hrastić šumi svojom krošnjom, u kojoj spavaju ptice, i priča:

— Rekoše mi susjedi, da ću umrieti, — potuži dječaku svoj strah i sumnju. — Govorili su mi, da dolaze ljudi, da me sasieku, ali kad sam ugledao tebe, znao sam, da to ne će biti istina, jer mi ti ne ćeš nanieti zla...

Šuma se budi. Zviezde, koje su bile negdje na vršcima drveća, ugasiše se već davno, a olujni oblaci legoše nizko, kao da spuštaju svoj sivi teret na krošnje.

Budi se šuma i sluša žamor oko hrastića — ima tu mladih drveta bez izkustva, i koja vjeruju sve i svakome, ali ima i starijih, koja mnogo koješta vidješe i doživješe u svom vieku.

— Gle ludova! — reče starac hrast u blizini hrastića. — On vjeruje u nečiju dobrotu i plemenitost — on vjeruje — čovjeku!

— Ne sjeća se neuki mladac pustošenja među nama! — javi se i drugi susjed. — Gledao sam: umirali su najbolji među nama — najednom ih raniše s boka, jauknuli su, ali to nije smetalo ljude, koji su i dalje udarali po njima, presiecali im žile i čupali ih iz korienja, a zatim ih mrtve i oguljene vozili nekamo daleko...

— Molili smo spas, — prihvati i treći u toj družbi. — Stranci su govorili svojim opakim jezikom o nečemu, u čemu se nitko od naših ne bi mogao snaći. A poslije, mnogo poslije dolazili su među nas i drugi, to su bili ljudi odavde iz sela — oni su tužno gledali pusta mjesta u šumi, a nisu nam mogli pomoći, jer je već bilo kasno!

— Kasno, kasno! — zašumjela je i čitava šuma,

kao da uzdiše, a hrastić, koji je slušao taj razgovor, stresao se od muke.

— Dječače, — reče Marku, — oni ni tebi ne vjeruju, a kako bi mi ti mogao zadati bol, od koje bih morao umrieti?

— Bit će duga zima, — promrmljao je Marko uklanjajući se pogledu drveta, sav postiđen i blied, no hrastić ga nije čuo.

— Ja rastem kao i ti, — reče drvo, — samo što ću biti još mnogo više od tebe i mnogo jače, onda kad bude tvoja unučad dolazila k meni i poslije njih njihova djeca...

... Nitko od nas ne može vječno živjeti, — govori hrastić. Rekoše mi: jednom će moje tielo postati dio nečije kuće, možda stup, koji će je podupirati, možda stol, za kojim će čovjek raditi i blagovati, ili kolievka njegovu čedu, a možda ću izgorjeti jednoga dana na njegovu ognjištu. Da, dječače, jednom će to biti, no sada sam još mlad kao i ti i veselim se svakom proljeću i ljetu, veselim se i zimi, kojoj mogu odoljeti, jer sam jak — sada još dajem stan pticama, koje te vesele, a tebi pružam hlada, kad se umoriš, samo se bojim rana i umiranja, jer živjeti hoću...

— Zašto mi to govoriš? — šapnuo je dječak u tjeskobi, a njegovi drugovi, nestrpljivi, što on već ne počinje radom, zovnuše ga glasno.

— Što oklievaš, Marko?

— Čuo sam, — drhtnuo je hrastić, — čuo sam neku zlu viku. — Zar sam se prevario, i ti si ipak ponio sjekiru za me?

— Marko, što je s tobom? — opet povikaše dječaci šuljajući se bliže kroz granje. A on — obujmio je hrastić obim rukama, naslonio je glavu na nj, a suze mu teku.

— Ja sam doista htio, — priznaje on svoj grieh, — ja sam se pripravio da te ubijem, da napakostim lugaru — bio sam zao...

— — — — — — — — —

Tišina. Prva se zviezda uzpela na krošnju drveta i provirila kroz lišće na Marka. On spava, a već je večer. Vjetrić mu dodirnu lice, još vlažno od suza, koje je izplakao u snu. A hrastić, dobri, dragi hrastić čuva njegov san i šumi i sada nad njegovom glavom prijateljski, tiho.

TAJNA MALE MARIJE

Kod kipa Bogorodice na kraju sela i na razkršću putova mala je Marija pobožno ponovila, što je već jednom rekla:

— Majčice Božja, nisam zaboravila, što sam ti obećala. Ali moj dar treba da bude liep, pa se uztrpi, molim te, dok ga dovršim ...

Doista, nije bilo tome još davno, kad se mala obratila Onoj, koja može pomoći u svakoj nevolji. Stala je u svojoj muci pred dobrom Bogorodicom, zagledala se u njene oči, u njenu desnicu podignutu na blagoslov i u diete Isusa na njenoj drugoj ruci i zamolila je usrdno:

— Moja mama je bolestna — pomozi joj, sveta Majko. Dat ću ti, što će tebi biti najmilije i na radost.

Nije tome bilo davno, a mama male Marije stala je ozdravljivati — svakoga dana bilo joj je bolje i kod njih u kući sve vedrije. Marija je šutjela o svojoj molitvi, koju je, eto, uslišilo dobro srdce nebeske Gospe, ali je odsada s njenom radošću zbog majčina

ozdravljivanja rasla i velika briga, kako da izpuni svoje obećanje.

Rekla je Majci s razkršća, da će joj donieti dar, i to ne makar kakav, već najvrjedniji, koji bi joj takva seoska curica mogla dati. Obećala je nešto, pred čim se ne bi trebala stidjeti, nego bi bilo dostojno položiti pred noge One, koja je nad svima ljudima.

Na zemlju je padala jesen. Obrale se plodine, napuniše se hambari i konobe, pa s težkim maglama i dugim kišama završi se rad u gospodarstvu i na polju. Sada su započela siela po selu s komušanjem kukuruza uz igru i pjesmu mlađarije, a žene stadoše presti i vezti kao uviek u to doba.

Kad je i mama male Marije, još slaba od pretrpljene bolesti, ustala jednoga jutra, čim se mutno svietlo javilo iza prozora kuće, Marija je znala, da će i ona započeti s vezenjem kao i druge.

Upamtila je djevojčica: čim bi nestalo ljeta u posljednjim odkosima na poljima i livadama, i mati bi se prihvaćala ručnoga rada. Pa kad bi se zatim jesen uistinu dovezla u selo na kolima s obranim grožđem i kukuruzima, mati je već strpljivo sjedjela kod posla ne poznavajući odmora. Dolazila bi zima, što bi svojom bjelinom pokrila čitav kraj, i dok bi spavala zemlja pod naslagama sniega, da se odmori za novo klijanje i rast, mati bi ustajala u zoru, a vezla bi i

onda, kad se već odavno smračilo. Prolazila bi i zima, i rodilo se proljeće, a materine su vriedne ruke stvarale uviek nova i divna čuda — umjetnine, pune ljepote.

Zacrvenjele bi se njene oči od naprezanja kod slabog svietla petrolejke ili svieće, a obrazi bi njezini postali mršaviji i bljeđi, kao da je krv iz njenih žila prelazila u njene vezove, kao da je njena snaga ulazila u te tkanice i oživljavala čudesne spletove boja u ornamentima.

Sjećala se Marija: kad nije više bila sasvim mala, uzimala bi je mama sa sobom, kad bi, zajedno s drugim ženama iz sela, polazila u grad. Nosile bi one pune košare svog umieća i polazile bi s tim teretom u građanske kuće.

Negdje bi građanke preuzimale njihovu robu hvaleći im ljepotu — drugdje bi se cjenkale za paru tvrdeći, da je skupo to, što se po tvrdu uvjerenju Marije ne bi uobće moglo naplatiti nikakvim blagom.

Dogodilo bi se, da mama ne bi prodala, što bi poniela sa sobom, te bi stajala tada na trgu nuđajući prolaznicima, da razgledaju njenu muku.

U maminim rukama, izbodenim iglom, prevrtali bi se vezovi, jedan ljepši od drugoga, koje neki ni ne pogledaše, za koje jedva da bi mama postigla takvu cienu, te bi mogla kupiti otcu ili sebi ili ostalima domarima, što bi bilo najpreče.

Pa ipak, sve su žene u selu dalje vezle, a mama Marijina prednjačila je svima.

Svake jeseni, kad bi se zemlja, smirujući se u svojoj zrelosti, zaodievala u krasne šare, nešto se od toga bogatstva začinjalo u svem onom rublju i haljinama, zastorima, prostirkama i jastucima, što su izrađivale te žene. Napokon je i Marija počela učiti, da izrađuje jedno od takvih čuda, i ona je stala pokušavati, kako se iglom izvlače cvjetovi, slični onima, koji su cvali u bašti i na livadi.

Znojila se Marija od napora, oči bi joj zasuzile, izbodeni prstići prokrvarili. A nije bilo još ni izdaleka onako, kako je to ona željela, da bude.

Mučila se jadnica, vezla je i parala i opet počinjala iznova... Prvi put spoznala je i ona muku vlastita rada, koji je trebala obaviti sama.

— — — — — — — — — —

Rekla je svetoj Majci, da će joj dati nešto, što će joj biti najdraže.

Doskora će zima, a djetešce Isus golo je u naručju Gospe, zamalo će pasti i snieg i pokrit će ga kao i prošle zime, kad seljaci postaviše Bogorodičin kip na cesti.

Odlučila se Marija premišljajući dugo: izvezt će ona haljinicu, kojom će zaodjenuti Bogorodičina sina — napravit će vlastitim rukama surčicu za Božjega dječaka.

Njen je zavjet tajna, i njen dar mora ostati tajna, pa ničiju pomoć ona ne će prihvatiti i nikome ne će povjeriti svoju brigu, hoće li joj uspjeti, što je nakanila.

O, kasni dani jeseni kako su kratki, a postaju sve kraći; ujutro ona bi još spavala, a uvečer se težko bori, da ostane budna kod posla, da ne zaspe.

Hladni su i oblačni ti dani, što odmataju duge mrakove i kvase kišom seoske putove, a svi se domari neprestano vrzu po kući, pa Marija jedva može sakriti od njih nešto, što oni ne bi odkrili.

Ipak, mala čuva svoje djelo i pred mamom, makar da je njoj kadkada sumnjivo, kuda se to njena kći zavlači i što radi u samoći.

Samo se jednom Marija usudila zapitati mamu, kako ona veze sve to, što ona nikako ne bi mogla.

— Ja živim duže nego ti, diete, — odgovorila je tada majka, — vidjela sam i proživjela više nego ti pa nisam zaboravila, što me je radovalo, ni što me je zaboljelo. Ja pamtim naša kola i sjetve, naše žetve i berbe, i kad sam prvi put ušla u ovu kuću i kad sam tebe povila. Pamtim naša prela i priče moje majke

i to, što su naši stari govorili i pjevali uz gajde. Pa kad vezem, mislim na čitav svoj život, kakav je bio od početka i što mi je donio dobra i zla — mislim na naše selo i običaje i htjela bih, kako me je učila moja pokojna mati, iglicom i vunom zapisati to, što je bilo, da se i ti sjećaš, da se ne zaboravi nikada...

— — — — — — — — — —

Mala Marija ne shvaća to pravo. Ali sve nekako izlazi na jedno: dušu treba utkati u vez, da on uzmogne sinuti ljepotom, krv treba preliti u te boje, pa da budu žarče, a kako se to čini, to znaju te žene, to će možda i ona jednom znati, kad odraste...

— Majko sveta, — šapće Marija, — htjela bih ti zahvaliti, kako ja to umijem — htjela bih ti reći sve liepo...

I marljivi prstići bodu u tkanicu, a mala se glavica brižno sagiba nad poslom.

Neka mole ti križići u vunici molitvu male Marije, neka budu dragi sinu Gospe, neka im se On ljubazno nasmieši...

Kasna je jesen. Marija tapka iz škole, prolazi kraj razkršća i osmjehuje se Majci sada već sretnije i ponosnije. Djelo se bliži kraju.

— — — — — — — — — —

Kad je jednoga dana pao prvi snieg, začudiše se ljudi. Mali Isus na razkršću zaogrnut je izvezenom tkanicom, na koju se, eto, hvataju prve snježne pahuljice, što blistaju kao dragulji.

Neka bakica čak je i uztvrdila, da je vidjela, tko je jednom, u prvome svitanju, obukao Marijino dješce, da ne zebe. Bio je to anđeo, kako ona reče.

BJEGUNAC

Velika je stvar otići od kuće i odlučiti, da se više ne ćemo vratiti. Stvar velika za svakoga, pa kako da ne bude i za Đuricu, koji još nije uspio izrasti mnogo iznad zemlje?

Ali — Đurica je uvrieđen, što ga kazniše, i tako je njegova odluka očvrsnula u malom njegovu srdcu. Uvjeren je, da mu veliki učiniše krivo, ali dok je to dosada podnosio, odsada to više ne će pa zato odlazi, a da nikome nije rekao, što namjerava učiniti.

Ide Đurica kroz grad, ruke je turio u džepove hlača, uzdigao je glavu i žviždi, da prekrije tjeskobu. Tražit će ga u podne, kad ga ne bude kod objeda, ali neka ga samo traže. Pokazat će on svima, koji su bili prema njemu zli i nepravedni, što on može! Uvjerit će on svoje ukućane, da je Đurica sposoban raditi, što hoće, pa čak i sam naći posla, ako to baš uztreba.

Korača on dakle ulicama, kojima je uviek prolazio samo u pratnji starijih, i napokon se sam sebi čini

neobično velik i važan. Mama je njega uviek vodila za ruku, kao da je bebica, koja bi se izgubila — tata bi redovno vikao na nj, neka pazi prelazeći cestu, da ne dođe pod kola. A sada nema više pazke nad Đuricom — sada on smije poći, kuda bude zaželio, i ne treba nikoga pitati, da li je dopušteno, što čini.

Jesenji je dan. Jutarnje maglice digle su se oko podneva, sunce je ugodno toplo. Đurica bi se mogao sklonuti preko noći i kod svog kuma, koji stanuje na drugom dielu grada, tamo ga sigurno ne će tražiti, ali noći još nisu prehladne, moći će se prespavati i pod vedrim nebom, nije to još nikakva briga.

Hrpa dječaka, koji se vraćaju iz škole, susreće Đuricu. Oni se ne poznaju, ali se ipak složiše u igri, u kojoj ti strani dječaci slušaju Đuricu, koji postaje njihov vođa. — Čekaj nas i sutra! — predložiše mu ti novi drugovi, kad se napokon sjetiše, da moraju kući, a Đurica to svečano obeća. Sutra, u isto vrieme, na istome mjestu. On će održati rieč, bit će točan.

Odzvonilo je podne. Mali bjegunac sjeo je na klupu u parku, izpraznio svoje džepove i pojeo sve, što je uzput ponio iz mamine smočnice, da se nađe u nevolji. Pojeo je do posljednje mrvice, ali bilo je to zapravo malo, i glad se još uviek javlja. Misao Đurice potraži sada i nehotice onaj poznati put, kojim je uviek išao kući. Sigurno, roditelji i braća sjede

već za stolom, ima na njemu svega dobroga, samo Đurica, eto, manjka pa nesamo da nije sada došao, ne, on uobće više ne će doći. — Ljutit će se otac, plakat će mama, ali to je baš ono, što Đuricu u vlastitim očima uzdiže i osvećuje. Neka se žaloste oni kod kuće, neka ne jedu od brige za njim — zaslužili su čak i da zaplaču...

Sunce polako zalazi. Đurici postaje dosadno; djece za igru nema, a odrasli su i onako sviet za sebe, mrzak sviet, kako Đurica vjeruje, koji neprestano izmišlja, što će djetetu zapovjediti, a što zabraniti. Dječak tumara po gradu, zastajkuje pred izlozima, a čudna je praznina opet u njegovu želudčiću. Prolazi tramvaj, mali bjegunac skoči na zadnju stepenicu prikolica, uhvati se za ručku, vozi se napola stojeći, napola viseći u zraku, kako je toliko puta vidio, da čine i drugi. O, to je novo za Đuricu, a to više, što ga kondukter nije primietio, i što nikada to dosada nije proveo. Doduše, opasna je takva vožnja, mogao bi se omaknuti i pasti, no prošlo je sretno do prve stanice.

A dalje, što dalje?

Dječak je dolutao do sajmišta, gdje se okreće vrtuljak, i gdje ima i još mnogo koješta drugo. U ruci mu se našla kuna, posljednje blago, pa s njenom pomoću Đurica se vinu na leđa nekog šarca izblijedjele boje i očupane grive i okrenu se na njemu nekoliko puta u krugu. No u svietu sve prolazi, a najbrže baš ono, što bi trebalo trajati najduže.

— Plati! — dreknuo je vlastnik vrtuljka na Đuricu, kad se on htio pritajiti neopažen i za drugu vožnju. Na žalost, novaca više nema, vlastnik vrtuljka ne poznaje smilovanja, i Đurica silazi s konja i vraća se sa sajmišta prema gradu.

Polazi on polako, svietla se pale, jer je sunca nestalo, i nebo tamni, a glad ga muči ponovo.

Sitničar u kiosku poredao je voće pred prozorčićem: jabuke i kruške, pa šljive i grožđe. Naravno, ono, što se ne može kupiti, ne smije se ni dirnuti, no kad je netko bjegunac, kao što je Đurica, i kad je tako silno gladan, eh, težko je onda odoljeti srdcu i takvoj rumenoj jabuci, što se zavodljivo na nj smieši.

— Uzmi me! — nuđa se jabuka. — Nisam li liepa, a tek da znaš, kako sam sladka!

— Da, ali gazda! — uzdiše Đurica u mislima, plaho se ogledava i pokušava se braniti.

— Ne vidi on sve! — smije se jabuka, i sva je nekud veća i sve je bliža Đurici, samo da posegne rukom za njom, da je uhvati pa da bježi.

— Kukavice, uzmi!

Đurica udahnu duboko, odvaži se i zgrabi jabuku, no u zao čas po sebe.

— A što si to uzeo? Smjesta ovamo! — zagrmi glas kraj Đurice. On se prestraši, jabuka mu pade iz ruke i odkotrlja se u prašinu, a on udari u bieg, kao da je postao vjetar.

— Čekaj, stići ću ja tebe! — čuje on sitničara, koji je nagnao za njim, ali Đurica je brži, znoj mu rosi čelo od užasa, a trči iz svih snaga još i onda, kad je umaknuo već davno.

Nebo se osulo zviezdama, zahladnjelo je — to je večer.

Zatvaraju se dućani i izlozi, na ulici više nema mnogo ljudi, i djeca su već kod kuće.

Padaju magle i omataju svietla u kandelabrima, noge postaju teže, koraci sporiji.

Đurica je napolju, ta kuda će krenuti, a tako je umoran i tako bi rado jeo — volio bi se stisnuti uz mamino krilo.

On, hrabri i prkosni dječak, koji je otišao od kuće, da se ne vrati više.

On, junak dana, koji je izdržao bez objeda i bez večere lutajući gradom.

Umoran je mali bjegunac, srdce mu glasno kuca, kad se sjeti strašnog sitničara, kad je odkrio, da je njegova jabuka nestala u dječakovoj ruci.

Đurica se živo sjećao svog biega i još trne kod pomisli, što bi se dogodilo, da je sitničar bio brži.

Ali nad svim tim, što se zbilo, nad sjećanjem na slobodno tumaranje, nad sjećanjem na igru bez nadzora, na vožnju tramvajem bez karte i vožnju na vrtuljku, nad svim tim viče glad...

Mogao bi zamoliti koga, da mu što udieli, ali Đurica se toga stidi, ne će on biti prosjak.

Sve polaganije vuku se njegove noge, postaju sve teže. U glavi mu zuji, to je valjda od slabosti, a mirisni valjušci, koje on voli, sigurno su već na stolu kod njih kod kuće. — Đurica osjeća njihovu toplinu, što ga dražka u nosu, on grize zubićima, a grize u prazno...

I mrak, strašan mrak sve je dublji.

Bjegunac zakreće u park, došulja se do jedne klupe, tu će se stisnuti do jutra, a onda će dalje.

No klupa je tvrda, nema na njoj jastučića za Đuricu, nema pokrivača za nj, da ga zaštiti od studeni.

Platana šumi nad Đuricom, u njenu se granju skriva sitničar s jabukom, koju je Đurica htio ukrasti — tamo je učitelj, koji će sutra pitati u školi, što je s njim, da ga opet nema...

U tamnoj aleji parka skrivena su i mnoga druga priviđenja, što rastu i prilaze sve bliže — u toj noći i samoći Đurica je okružen svim onim, što ustaje iz

njegove savjesti i sjeća ga, što je zlo učinio, kad je što pogriešio, a nije htio to priznati...

Magle su sve gušće, svietla grada bore se kroz njih, u parku je prazno, pa ipak se miču neke sjene, zgušćuju se, protežu u bezkrajnost, obuhvaćaju sav prostor...

Zar je on mislio, da će njegovi plakati za njim od brige i žalosti, a gle, taj, koji plače, to je baš on i možda nitko, nitko drugi.

— — — — — — — — — —

Stražar se začuđeno okrenuo, jer to je bio glas djeteta, koji je dopro do njega.

On prisluhnu. Tišina. A zatim — glas se opet javi, tako tužno...

— To je diete! — potvrdi stražar svoju prvu misao i pođe za tragom toga glasa, koji je vodio u mračnu aleju.

Na klupi je sjedio tu mali dječak u tanku kaputiću sav prozebao, sav uplašen.

— Mama — hoću mami! — Bio je to naš mali grješnik gorko zaplakan i skrušen, željan svoga doma i njegove sigurnosti i topline.

SADRŽAJ

